

De Qumran Controverse

Voor Marijke

De Qumran Controverse

De Dode Zeerollen spreken.

De wereld zal nooit meer hetzelfde zijn.

Jos Kremers

Omslagontwerp: Marjolein Stam, Rien Kremers en Jan Jaap de
Jonge

ISBN: 9789402156270

© Jos Kremers 2017

1

1947

Mohammed ed-Dib was een bedoeïen, halverwege de dertig. Zijn bijnaam, ed-Dib, betekende 'de wolf'. Zijn moed, inzicht en vasthoudendheid hadden hem die bijnaam opgeleverd.

Hij had de zorg over een kudde schapen in de bergen aan de rand van de Dode Zee, iets meer dan dertig kilometer ten oosten van Jeruzalem. In deze streek ging hij vaak met zijn kudde naar een nederzetting, het nieuwe Khirbet Qumran. Dat was een oord van de essenen, gelovigen die in de Bijbelse tijd naast de farizeeën en sadduceeën de derde religieuze groepering vormden. Hoewel algemeen wordt aangenomen dat de essenen in het jaar 68 waren uitgemoord door de soldaten van de Romeinse veldheer Titus, stamden de essenen die nu nog in Qumran verbleven in rechte lijn af van die uit het Bijbelse tijdperk. Ze hadden hun nederzetting vlak bij de ruïnes van het oude Qumran, slechts een paar minuten gaans ervandaan. De essenen van Qumran hadden zich afgescheiden van een grotere groep die in de streek tussen Jeruzalem en Jericho woonde. De essenen uit Qumran waren echter veel fundamentalistischer ingesteld. Ze dachten dat hun visie op het geloof de enige juiste was en deden de rest van de Joodse bevolking af als afvalligen.

Het was warm. Zelfs voor een bedoeïen, die toch wel gewend was om op het heetst van de dag tussen de bergen te lopen met een kudde schapen en twee honden. Het landschap in de omgeving van Qumran deed nog altijd Bijbels aan. In bijna twee millennia was hier niets veranderd.

Het woestijngebied was troosteloos, droog en dor. Er was enkel dorre begroeiing en voor de schapen was er weinig te eten. Meedogenloos scheen de zon op het landschap, alles verschroeïend wat zich in zijn baan bevond. Mohammed zou blij zijn als het avond werd en de temperatuur tot een aangename niveau zou zakken.

Zoals zo vaak zou hij de nacht in de bergen doorbrengen. De schapen werden bijeengehouden door de altijd waakzame honden. Hij zou rustig kunnen slapen, en er waren in het gebied waar hij zich bevond grotten genoeg die een plekje boden waar hij redelijk comfortabel kon slapen en eten. Voor roofdieren hoefde hij hier niet bang te zijn; hij moest alleen wat hout zoeken voor een vuurtje om zijn schamele maaltijd te bereiden en kon dan gaan liggen en naar de sterrenhemel kijken. Hij had geen verstand van de sterren, wist niets van sterrenbeelden, Grote Beer en Poolster, maar hij was altijd weer gefascineerd door de aanblik die de hemel bood. De miljoenen lichtjes brachten zijn geest tot rust en lieten zijn gedachten over grenzeloze horizons dolen.

Met dat beeld viel hij in een droomloze slaap.

Toen hij wakker werd, miste hij een schaap. Het kleine met de zwarte vlek net onder het rechteroor zag hij niet meer. De honden hadden geen bijzondere reactie vertoond, en dat was vreemd. Zij waren altijd de eersten die een onregelmatigheid ontdekten. Als het schaap zou zijn geroofd of aangevallen, waren de honden zeker aangeslagen. Hij keek nog eens goed rond, maar kon het schaap nergens ontdekken. Vlakbij ging het flink steil naar beneden, en hij werd bang dat het dier was gestruikeld en van de berghelling was gevallen. Dat zou het schaap niet hebben overleefd. Voorzichtig zette Mohammed een stap in de richting van de afgrond en keek of hij beneden iets zag. Er liep een smal richeltje schuin naar beneden, dat voor een schaap dat gewend was in de bergen te lopen geen onoverkomelijke hindernis zou zijn. Hij had geen idee of het dier dit pad was gevolgd, maar dit leek hem de enige weg die de honden geen aanleiding zou hebben gegeven om te gaan

blaffen. Hij volgde zijn instinct en liep voorzichtig naar de richel toe. Terwijl hij goed oplette waar hij zijn voeten neerzette, zag hij ineens wat keutels liggen. Hij bukte zich om ze te bekijken. Ze waren nog vers. Hij slaakte een zucht van opluchting; hij had niet verder kunnen gaan zonder dat schaap, want een herder mag geen dieren verliezen. Nu maar hopen dat hij het snel zou vinden en dat het niets zou mankeren.

Aan de rechterkant zag hij een grot in de bergwand. Eigenlijk was het meer een iets diepere uitholling. Die zou voldoende beschutting bieden voor een mens, maar voor een schaap was hij moeilijk toegankelijk: er lagen veel stenen en rotsblokken voor de ingang, zodat een schaap liever verder zou lopen. Mohammed wilde echter niets uitsluiten en ging een kijkje nemen in de grot. Nee, er was geen schaap te zien. Dat zou ook te mooi zijn geweest om waar te zijn. Dan nog maar verder over de richel.

Voorzichtig passeerde hij de rotsblokken weer en liep verder. Hij vorderde langzaam. Er waren geen onoverkomelijke hindernissen, en af en toe zag hij opnieuw keutels liggen.

Hij was er al voorbij voordat hij het zag: nog een grot, maar de ingang ervan lag schuin achter hem. Daarom zag hij die ook pas op het laatste moment. Deze grot had meer mogelijkheden om een schaap onderdak te bieden dan de vorige. Het gewelf was hoger en dieper. Als hij tot het eind wilde doorlopen, had hij een lamp nodig. Maar ook het dier zou niets zien in het donker en zich daarom waarschijnlijk ook niet zo ver naar achteren begeven. Om zich heen kijkend liep Mohammed bedachtzaam de grot in. Hij zag aan de restanten van een vuur dat hier vaker mensen kwamen. Waarschijnlijk ook herders, of anders dieven of anderen die door de samenleving uitgestoten waren. Hier kwam niemand je zoeken, dus was het een ideale plek voor vogelvrijen. Toch maar wat dieper kijken, dacht hij.

Hij hoorde, zag en rook niets. Niets wees op de aanwezigheid van het schaap, maar Mohammed ging de bocht om. Verderop werd het zo donker dat hij zonder lamp niet veel zou kunnen zien. Hij pakte een steen van de grond en wierp dat het duister in om het schaap, als het daar was, te laten schrikken. Zoals hij

al had verwacht, hoorde hij meteen een geluid, maar het was niet het geluid van steen op steen. Het leek wel of de steen op een pot of een bord was gevallen, want hij dacht te horen dat er iets brak.

Zijn ogen waren inmiddels aan het donker gewend en namen al meer waar dan toen hij de grot was binnengekomen. Vaag onderscheidde hij iets op de bodem. Hij pakte het op; het bleek inderdaad een gebroken kruik te zijn. Daarin zag hij iets wat op papier of perkament leek. Mohammed had wel eens perkament gezien en wist dat het beter tegen de tand des tijds bestand was dan papier. De inhoud van de kruik zag er broos uit, en hij besloot nu niet te gaan prutsen om te zien of er nog meer in verborgen zat; dat kon wachten. Hij nam de kruik mee naar buiten en de gedachten aan het schaap verdwenen naar de achtergrond.

Er lagen nog meer kruiken in de grot, waarschijnlijk allemaal met een soortgelijke inhoud, maar Mohammed kon nu niet langer talmen. Hij moest naar de nederzetting, de Khirbet, want morgen was het sabbat. En op de dag van de sabbat was elke vorm van arbeid taboe. Je mocht je op de sabbat niet eens ontlasten, omdat daarvoor een gat moest worden gegraven, dat naderhand weer moest worden gedicht. Dat was arbeid. Gasten waren dan niet welkom, maar wie er al was, mocht blijven. Van hen werd zelfs verwacht dat ze zouden blijven, want vertrekken was ook een vorm van arbeid.

Hoewel Mohammed zelf geen lid van de stam was, respecteerte hij de gebruiken en hield hij zich daaraan als hij er was.

Hij had nog minstens vier uur nodig om met de kudde de nederzetting te bereiken, dus was het zaak om hier gauw op te breken. Voorzichtig legde hij de kruik in een bed van touw, dat hij ondertussen had gemaakt.

De kruik was nu veilig opgeborgen en hij hervatte de tocht naar Qumran. De honden hadden hun werk goed gedaan en de schapen stonden allemaal rustig bij elkaar. Op zijn teken ging het voort richting de nederzetting, richting de bewoonde wereld, en ook richting de problemen. Problemen schenen erbij te horen als je met velen bij elkaar. Altijd waren er wel mensen

die zich moeilijk aan de gangbare regels konden aanpassen, en de regels in de Khirbet waren streng, maar rechtvaardig. Als een groepslid een overtreding beging, was de straf fors; lijfstraffen waren heel gewoon, maar gelukkig waren die nooit zo erg dat ze blijvende schade veroorzaakten – de mensen moesten tenslotte blijven functioneren. In een relatief kleine gemeenschap was elke hand die kon helpen er een, en het was vaak toch al lastig genoeg om met de beschikbare mankracht alles gedaan te krijgen. Het was dus in het belang van de hele groep dat iedereen zo lang mogelijk beschikbaar bleef voor arbeid. Behalve op de sabbat; dan moest er gerust worden, en niets anders dan dat.

2

2014

Voorjaar. Het was warm voor de tijd van het jaar. Roger Meers liep desondanks met een dikke jas aan in de richting van het centrum, de kraag opgezet, de handen in de zakken en de brillenglazen beslagen.

Hij was verward en verontrust door wat er was gebeurd. Zijn altijd zo rustige leven was door een anoniem telefoontje helemaal veranderde.

‘Wie ik ben is niet belangrijk,’ had de stem aan de telefoon gezegd. ‘Ik raad u aan te doen wat gevraagd wordt.’ Het klonk meer waarschuwend dan dreigend. ‘Zo dadelijk wordt er bij u een brief afgegeven. In die brief zit een sleutel. Die past op een bagagekluis in het station. Daar ligt een pakje in. Neem dat mee naar huis en maak het daar open. Ik vraag u om de instructies die erin staan op te volgen.’

Roger was een nog jonge vrijgezel, historicus en kenner van Hebreeuwse gebruiken en geschriften, waarover hij ook doceerde aan het Qumran Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen. Regelmatig werd hij geraadpleegd door wetenschappers en hoge functionarissen uit allerlei verschillende geloofsgemeenschappen. De ene keer om stellingen te bediscussiëren, de andere om iemands mening te bevestigen of juist te ontkennen. Zijn mening deed ertoe. In gedachten verzonken vervolgde hij zijn weg naar het station. Hij was gaan lopen om zijn gedachten te ordenen. Onderweg was zijn geest altijd het scherpst, had hij geleerd. Hij werd dan niet afgeleid.

Toch was lopend denken soms ook wel lastig. Toen hij van een stoeprand af stapte, hoorde hij plotseling het gebrul van een zware automotor. Nog net op tijd kon hij terugspringen, anders

had de auto hem omvergereden. Hij dacht dat hij het gevaar niet op tijd had zien aankomen, doordat hij zo in gedachten verzonken was geweest en daardoor niet had opgelet. Het was een zwarte terreinwagen geweest, een Land Rover of iets dergelijks, zonder lichten aan en met geblindeerde ramen. Zijn hart ging als een bezetene tekeer. Nou ja, hij moest gewoon beter opletten. En voort ging het weer, naar het station. Hoewel het nog geen halfzeven was, begon het al donker te worden.

Roger haastte zich voort. Nu vond hij het toch wel jammer dat hij niet met de auto was gegaan. Dicht tegen de huizenrij aan liep hij door, tegen de vrij harde wind in, die vol in zijn gezicht blies.

Weer hoorde hij het geluid van een auto achter zich. Hij keek om en zag dezelfde zwarte wagen over de stoep in zijn richting komen. Hij dook een portiek in, waardoor het gevaarte hem opnieuw miste. Toen de auto voorbij was, rende Roger weg en sloeg verderop de hoek om. Wat was er toch aan de hand? Dit was geen toeval; die automobilist had het op hem gemunt. Hij vroeg zich af of het de bedoeling was om hem omver te rijden of dat hij alleen maar bang moest worden gemaakt. Maar waarom? Hij kende echt niemand die zo'n hekel aan hem kon hebben dat die hem kwaad zou willen doen. Natuurlijk stond hij niet met iedereen op even goede voet, maar iemand omverrijden deed je niet zomaar. Daar moest een reden voor zijn.

Maar welke?

Zakelijk was zijn leven niet zo ingericht dat hij mensen zodanig tegen zich in het harnas zou jagen dat ze een poging zouden doen hem aan te rijden. Zo belangrijk was zijn werk niet; hij had ook geen enkel controversieel project onder handen.

Oudheidkundige zaken waren voor de meeste mensen te saai om zich druk over te maken, maar Roger vond het heerlijk om in oude documenten te neuzen, ze te classificeren en te archiveren, en om ze, als ze belangrijk genoeg waren, in een museum met het grote publiek te delen. Soms kwam daar wel eens wat media-aandacht bij te pas, maar dat beperkte zich

steeds tot een artikeltje achter in een regionaal dag- of weekblad. Niet iets waar de wereld van zou opschrikken.

Dus: waarom?

Die vraag bleef hem bezighouden. Hij was nu veel alerter en keek voortdurend om zich heen of de zwarte auto weer te zien was. Bij elke kruising keek hij eerst om de hoek of er gevaar dreigde, en pas als hij er zeker van was dat er niets aan de hand was, liep hij weer verder.

De situatie maakte hem onzeker. Werd hij in de gaten gehouden, en wachtte zijn belager alleen maar op een nieuwe gelegenheid? Hij wist het niet, maar was intussen vlak bij het station gekomen en kon niet nalaten toch even te gaan kijken wat er in dat kluisje zat. Op het stationsplein keek Roger nog een keer onrustig om zich heen, gespitst op onverwachte bewegingen in de buurt, maar hij zag niets wat verdacht leek en dus waagde hij het er maar op, stak het plein over en liep het stationsgebouw binnen. Hij slaakte een zucht van verlichting: hij had het gehaald. Toen schrok hij van zijn eigen gedachtegang. Werd hij niet een beetje paranoïde? Moest hij op de hele wereld gaan letten omdat er een automobilist was die blijkbaar kwaad op hem was? Reageerde hij niet een beetje te heftig op deze situatie?

Steeds weer achteromkijkend vervolgde hij zijn weg. De kluisjes bevonden zich naast het kaartjesloket. Die ruimte was vrij toegankelijk. Om er zeker van te zijn dat niemand hem zag, liep Roger om de verkoopbalie heen en aan de achterkant weer terug. Zo kon hij ongezien de kluisruimte in. Er was gelukkig niemand. Hij haalde het sleuteltje van de kluis uit zijn zak. 625 – kluisnummer 625. Hij liep naar de kluiswand en zag dat de nummering bij 500 begon. Zeven rijen hoog, dus moest het in de zeventiende rij zijn. Inderdaad, nummer 625 was het bovenste kluisje. Hij stak het sleuteltje in het slot en draaide het om. De deur ging open en hij zag een in zeildoek gewikkelde pakje liggen. Hij bekeek het pakje aan alle kanten, maar er was geen enkel opschrift of aanwijzing van wat erin zat. Hij had er niet aan gedacht om een tas mee te nemen om eventuele spullen in te doen. Om zich heen kijkend zag hij in de hoek van de ruimte een

plastic tas op de grond liggen. Die voldeed prima om er de inhoud van de kluis in te stoppen. Hij inspecteerde het kluisje nog een keer, maar er zat verder niets meer in. Zonder het deurtje af te sluiten liep hij weg, nog steeds op zijn hoede en bedacht op iets onverwachts. Maar op wat?

Op het stationsplein wees ook nu niets op onraad. Hij liep naar buiten, waarbij hij telkens natuurlijke dekking opzocht: een reclamezuil, geparkeerde auto's, groepjes mensen. Er gebeurde niets. Zou hij zich dan toch verbeeld hebben dat iemand het op hem voorzien had? Hij wist zeker van niet, want twee keer had hij een auto op zich af zien komen. Inderhaast had hij niet op het nummerbord gelet. Hij twijfelde ook of dat enig houvast zou bieden. Waarschijnlijk was de auto, als het de bedoeling was geweest hem aan te rijden, gestolen of voorzien van een valse kentekenplaat.

Een taxi leek Roger het beste vervoer voor dit moment, dus hield hij er een aan, die hem veilig thuisbracht. Opgelucht stapte hij bij zijn voordeur uit.

3

Mohammed was aangekomen in de Khirbet Qumran. De schapen waren naar de wei gebracht. Daar was weliswaar niet veel eetbaars, maar ze moesten er toch de sabbat doorbrengen. De honden werden verzorgd – een uiterst belangrijk karweitje. Zij zorgden er immers voor dat Mohammed zijn werk kon doen. Toen deze zaken allemaal naar tevredenheid waren afgewerkt, zocht hij Yossi op, de stamleider. Eigenlijk heette hij Jozef, en hij was ook de Leraar, de belangrijkste van de drie Leraren in de gemeenschap.

Mohammed vertelde hem wat hij op zijn route had gevonden en toonde de kruik. De stamleider keek er geboeid naar, tuurde door de opening en voelde even aan de inhoud. 'Dit zijn papyrusrollen en misschien andere oude geschriften. Daar moet ik rustig onderzoek naar doen. Het is nu al te laat om ze nog te bekijken, want morgen is het sabbat, maar overmorgen gaan we, voordat ik ze wat grondiger wil bekijken, samen na wat de inhoud van deze kruik is. Eli zal dan met jouw kudde op stap gaan, naar het zuiden.'

Mohammed was niet blij met deze uitspraak. Eli was lui, en hij verwachtte dat de kudde onder diens leiding niet naar een goed graasgebied zou gaan, maar de stamleider stelde hem gerust en zei: 'Ik zal Eli duidelijk de opdracht geven om goed voor de kudde te zorgen en pas terug te keren als de schapen geen honger meer hebben.' Mohammed ging aarzelend akkoord.

Twee dagen later zaten ze weer bij elkaar, de kruik voor hen op de grond, met de kapotte kant naar boven. Yossi had met de twee andere Leraren van de nederzetting gesproken en

die hadden hem de vrijheid gegeven te handelen zoals hem het beste leek.

Yossi bleek een fotocamera te bezitten. Dat had Mohammed nooit gedacht: de altijd zo conservatieve Leraar die zulke moderne techniek in zijn bezit had.

‘We maken even wat foto’s van de kruik zoals hij is gevonden, en daarna opnames van de inhoud. Je weet nooit of dat nog eens van belang kan zijn.’

Mohammed vond dat wel verstandig. Een situatie die niet teruggedraaid kan worden zou op die manier nog altijd getoond kunnen worden. Zelf had hij er geen idee van hoe zoiets als een fotocamera werkte, maar de Leraar had er geen enkele moeite mee. Hij had er een nieuw fotorolletje in gedaan en dat op de juiste stand gedraaid, en daar werden al de eerste opnames gemaakt.

Ze hadden een groot doek op de grond gelegd. Aan de rand van de ruimte stond een flinke kartonnen doos. ‘Daar leggen we alles in wat we tegenkomen,’ zei Yossi, ‘zowel van de kruik als van de inhoud. We beschermen wat beschermd moet worden, we maken een verslag van wat we vinden en we maken foto’s van elk onderdeel.’

Ze probeerden de kruik te openen. Dat ging echter niet zo eenvoudig. Bijna twee millennia van geslotenheid lieten zich niet zomaar even ongedaan maken. Ze moesten het gebroken deel verder openbreken om de inhoud eruit te kunnen halen. Toen trokken ze een forse rol papyrus uit de kruik, samen met twee kleinere rollen. Ze waren losjes met sisal draad vastgebonden. Met een mes sneden ze de draad van de grootste rol door, die in nagenoeg dezelfde vorm bleef liggen. Met een tak drukten ze de hele breedte van de rol op de grond en voorzichtig rolden ze hem een stukje af. Er waren flinke beschadigingen zichtbaar op het oppervlak, maar de stamleider slaakte een opgewonden kreet. ‘Dit zijn documenten die door onze voorouders zijn vervaardigd!’ riep hij. ‘Ik herken de schrifttekens en zie dat dit door essen is gemaakt. Dit zijn waardevolle documenten, Mohammed, die ons naar de oorsprong van ons geloof leiden.’

Mohammed was blij dat de Leraar zo enthousiast was; dat had hij nog niet vaak meegemaakt. 'Hoeveel kruiken heb je nog meer gezien in die grot?'

Mohammed dacht even na en zei: 'Volgens mij nog zeven.'

Yossi zei: 'Ik denk dat we met een paar vertrouwelingen een kleine expeditie moeten uitrusten om die kruiken te gaan halen. Het zou handig zijn om een ezel mee te nemen die de kruiken draagt.'

Mohammed antwoordde: 'Dan zal ik mijn neef Jum'a

Mohammed vragen mee te gaan, die heeft een ezel. Met u erbij zijn we dan met z'n drieën; dat is vast wel genoeg om de kruiken op te halen. Dan zijn er ook niet zoveel mensen die weten wat er is gevonden, dus is er minder reden tot speculaties.'

De Leraar vond het een prima plan en bepaalde dat de expeditie over precies zeven dagen startte. Hij benadrukte dat er zo weinig mogelijk mensen op de hoogte mochten raken van hun plannen.

De gevonden rollen pakten ze in en hingen ze in een kast die om een van de steunpalen was getimmerd. De verdere bestudering ervan kon wachten. De rollen hadden al bijna tweeduizend jaar gewacht, dus daar konden nog wel een paar weken bij.

Ze waren die ochtend vroeg op pad gegaan, te paard en stapvoets om de ezel de kans te geven hen bij te houden, en gingen gedrieën de heuvels in.

Het schoot aardig op, en voordat de grootste hitte aanbrak waren ze in de buurt van de grot. Mohammed ed-Dib liep, nadat ze de paarden en de ezel hadden vastgebonden, voorop de richel op en loodste hen naar de grot.

Ze hadden lampen meegenomen en zetten die op de grond rondom de kruiken. Er bleken inderdaad nog zeven kruiken te liggen, helemaal intact en allemaal van hetzelfde formaat als de kruik die al in de nederzetting lag. 'Het ziet er indrukwekkend uit,' zei Yossi. 'Ik denk dat dit in vroeger tijden de opslagplaats kan zijn geweest van alle geschriften van ons volk. Ik heb daar wel eens iets over gelezen, maar omdat er nog nooit iets bekend is geworden over documenten die hiervandaan zijn gekomen,

heb ik er toen niet veel acht op geslagen. Gelukkig lijkt alles aan de buitenkant nog in goede conditie. Toch denk ik dat we de kruiken het best nog hier kunnen laten liggen. De omstandigheden om ze te bewaren zijn hier uitstekend. Als we ze meenemen, komen er misschien lastige vragen over de inhoud. Nadat ik de eerste kruik heb onderzocht, kunnen we er altijd nog meer gaan onderzoeken. We moeten niet overhaast te werk gaan.'

Mohammed keek vragend naar Yossi. Hij had verwacht dat ze wat kruiken mee terug zouden nemen, maar hij kon het standpunt van de Leraar anderzijds wel begrijpen. Yossi had vluchtig het eerste gedeelte van de documenten uit de eerste kruik bekeken, voor zover die leesbaar waren. In de kruik zaten ook ontzettend veel snippets: afgebrokkelde kleine en grotere fragmenten. De inhoud van de kruik was zo teer dat die bij de minste aanraking uiteenviel.

Om niet te veel chaos te veroorzaken besloot Yossi de rol niet verder af te wikkelen dan hij nu reeds had gedaan en hem verder in zijn geheel te bewaren en ergens goed op te bergen. 'Ik heb wel even tijd nodig om de leesbare dingen te ontcijferen,' zei Yossi toen Mohammed kwam informeren wat de stand van zaken was. 'Ik begrijp veel van de geschreven tekst, maar lang niet alles. Ik moet nagaan of ik anderen moet raadplegen over deze vondst en, zo ja, hoe en wie. Dit is niet iets wat zomaar aan iedere willekeurige kenner van de oude talen kan worden voorgelegd. Hier moeten we goed over nadenken.'

Mohammed ed-Dib zei dat hij hem niet kon helpen met de teksten, omdat hij de oude talen niet kende, maar als er strategische keuzes moesten worden gemaakt, werd hij daar graag bij betrokken. Yossi vond het goed om hierover te overleggen, maar zei wel dat hij, als de Leraar, de uiteindelijke verantwoordelijkheid had en dat zijn stem dan ook het zwaarst moest wegen. Mohammed stemde in.

'Het is het best gewoon weer de zorg voor de kudde op je te nemen, want het duurt nog een hele poos voordat ik een idee heb van wat er allemaal geschreven is. Tot die tijd kun je niet

veel doen, en als het zover is overleggen we over hoe we het verder gaan aanpakken.'

Mohammed knikte en ging naar Eli om te vragen hoe het met de dieren ging en waar ze hadden geweid. Het was belangrijk om de weidegronden te laten herstellen na het bezoek van een kudde, want als ze dat niet deden was er binnenkort helemaal geen voedsel meer voor de dieren. Ook het weiden vergde een strategische inzet van de herder, met oog voor de natuur en kennis van de gewassen.

Yossi zette zijn onderzoek voort, niet wetend wat de gevolgen zouden zijn. Later dacht hij wel eens dat het beter was geweest als de rollen nooit waren gevonden, maar zijn behoefte de waarheid te kennen was zo groot dat hij aanvankelijk geen moment twijfelde aan de noodzaak van een onderzoek.

4

Roger zat in zijn woonkamer, het pakket uit de kluis voor zich op tafel, het zeildoek verwijderd – het lag keurig ingepakt te wachten. Hij zat ernaar te kijken, draaide het een paar keer om en om, maar werd daar uiteraard niet veel wijzer van. Ten slotte trok hij het zeildoek er vanaf. Daaronder werd een kleine kartonnen doos zichtbaar. Hij verbaasde zich in hoge mate over de inhoud: een businessclassticket naar Jeruzalem. Een open ticket, zodat hij zelf de vertrekdatum kon bepalen. Het ticket moest echter wel uiterlijk begin volgende week worden geactiveerd. Hij had geen flauw idee wat hij ermee moest, maar onder het ticket zat nog een envelop. Een envelop van kunststof van A4-formaat en dubbelgevouwen, dichtgeplakt en met was verzegeld.

Roger verbrak het zegel en opende de envelop. Er kwam een vel papier uit met getypte tekst erop en een notitieblaadje met een adres in Jeruzalem. Hij las de tekst aandachtig. Die was gewoon in het Nederlands geschreven. Het taalgebruik deed misschien wat ouderwets aan, maar was helder en liet niets aan de verbeelding over:

Meneer Meers,

Bijgesloten treft u een ticket naar Jeruzalem aan. Uw bijdrage in een zoektocht naar verborgen documenten is dringend gewenst.

In Israël zult u op zoek gaan naar geschriften die tot de Dode Zeerollen behoren, maar die tot op heden onbekend zijn gebleven. Het belang van deze documenten kan pas definitief worden vastgesteld als ze zijn gevonden, maar er wordt aangenomen dat ze een dermate groot geheim

in zich bergen dat ze de fundamenteën van het christendom kunnen ondermijnen.

U gaat in Jeruzalem naar het adres dat op bijgaande notitie is vermeld. Daar zult u Laura van Zanten treffen, wier vader een zeer goede kennis was van Adam van der Woude, oprichter van het Qumran Instituut. Zij beschikt over een sleutel die uw aanspraken om naar de verloren gewaande documenten te zoeken legitimeert. In deze fase is geheimhouding uiterst belangrijk; er zijn diverse groeperingen die de hand op deze documenten willen leggen en die bereid zijn om vergaande risico's te nemen om ze te bemachtigen.

Ik heb met uw werkgever afgesproken dat u de tijd die nodig is om uw taak daar uit te voeren krijgt doorbetaald. Uw werkgever en ik dienen hetzelfde doel.

Reis anoniem. Dit ticket is niet traceerbaar naar u of naar mij, en bij de incheckbalie wordt ervoor gezorgd dat u naar het vliegtuig wordt begeleid zonder dat iemand anders u ziet. Gebruik geen ander reisdocument en reis in Israël enkel met het openbaar vervoer, hoe oncomfortabel ook. Gebruik niet uw eigen mobiele telefoon, maar koop ter plekke een prepaidtelefoon zonder dat u uzelf legitimeert. Laat het eventueel door uw hotel regelen. In het Ambassador Hotel schrijft u zich in onder de naam Petrus Vogel. U vraagt naar de gerant, David Resi. Deze weet precies wat te doen.

Indien uw opdracht is voltooid, zal aan u onmiddellijk een bedrag van 1 miljoen euro worden overgemaakt.

Ik wens u veel succes bij uw zoektocht.

Torgene

Roger kende geen Torgene, zelfs niemand met een naam die daar ook maar in de verste verte op leek. Waarschijnlijk was het een alias. En Jeruzalem? Waarom moest hij naar Jeruzalem? Van Laura van Zanten had hij wel eens gehoord, maar hij had haar nooit gesproken. Laura van Zanten was een archeologe die ook geologie had gestudeerd en die zich met haar werk verdienstelijk had gemaakt in Egypte en Syrië. Hij had echter al lang niets meer vernomen van eventuele nieuwe onderzoeken waaraan ze was verbonden. Wat hij van haar wist, was dat ze een goede naam had en erg zorgvuldig was in haar publicaties. Hij had haar altijd al willen ontmoeten, al was het alleen maar vanwege haar band met Adam van der Woude.

Wat konden dat nou voor documenten zijn waarvoor zijn expertise nodig zou zijn? En waarom moest hij anoniem reizen? Degene die dit had geregeld had wel veel invloed; naar Israël reizen was altijd met veel veiligheidsmaatregelen omgeven. Dat deze voor hem werden genegeerd betekende wel wat.

Al met al kwam ook wat er de afgelopen uren had plaatsgevonden nu in een ander licht te staan: de toestanden met die auto leken ineens veel dreigender. Plots leek het niet meer om een persoonsverwisseling te gaan, maar zag het ernaar uit dat iemand een aanslag beraamde op zijn leven.

Na lang nadenken besloot Roger op het verzoek in te gaan. Een miljoen euro was tenslotte wel de moeite waard om wat inspanningen voor te verrichten, en dat geld zou veel zaken een stuk eenvoudiger voor hem maken.

Roger had de KLM-vluchten naar Israël opgezocht en gekozen voor de dinsdagochtend. Op maandag zaten er meestal veel zakenmensen in het vliegtuig, wat in de businessclass te veel rumoer en drukte zou geven. Op dinsdag was dat minder. Hij werd, nadat hij naar de KLM-balie was gegaan en zijn ticket had laten zien, meegenomen door een man die zich niet aan hem voorstelde. Zwijgend liep Roger achter hem aan naar een gereedstaande auto, een zwarte limousine. De man hield het portier voor hem open en Roger stapte in. Rustig reden ze naar het gereedstaande toestel. Het werd geladen met de bagage

van de passagiers en de motoren draaiden al. Via een bijgebrachte trap liep Roger het toestel in en door een stewardess werd hem een stoel gewezen.

Er zaten maar vijf mensen in het voorste deel van het vliegtuig, en op geen enkele rij zat meer dan één persoon. Het was de ideale rustige vlucht die hij had gewenst.

Nog steeds had niemand iets gezegd – hij had enkel zijn ticket laten zien en iedereen scheen te weten wat er vervolgens moest gebeuren. Dat verontrustte hem enigszins; bij reizen hoorden immers onvermijdelijke problemen zoals wachten, een te laat vertrekkend vliegtuig of douaneformaliteiten waar sommige mensen niet goed op voorbereid waren.

Nadat ze na een kalme vlucht waren geland op luchthaven Ben-Gurion, kwam een stewardess naar Roger toe met het verzoek om te blijven zitten terwijl alle andere passagiers uitstapten.

Nadat iedereen het toestel had verlaten, vroeg dezelfde stewardess of Roger haar wilde volgen. Hij nam zijn koffertje uit de bagageruimte en liep achter haar aan.

Een trap leidde naar een platform, waar een geblindeerde auto stond te wachten. Roger legde het koffertje in de kofferbak en de stewardess verzocht hem om achter in de auto plaats te nemen.

Zonder dat iemand zich druk maakte om douaneformaliteiten of andere zaken reed de auto het terrein af. Een poort ging automatisch open toen ze aan kwamen rijden en ging meteen nadat hun wagen het terrein had verlaten weer dicht. Er werd niet gesproken. Rustig reed de auto de stad in en kwam aan bij het Ambassador Hotel. De chauffeur stopte en opende het achterportier. Zijn koffertje werd Roger in de handen geduwd, terwijl de chauffeur zei: 'Dit is het einde van onze begeleiding aan u. De gerant weet dat u gearriveerd bent en wacht op u bij de incheckbalie.' Vervolgens draaide hij zich om, stapte in de auto en reed weg.

Het was warm voor de tijd van het jaar in Jeruzalem. Gelukkig had Roger wat lichte kleding meegenomen. Hij zou straks een

douche nemen en zich wat comfortabeler kleden, maar nu wachtte de gerant op hem. Op de revers van diens jasje zat een naamplaatje met DAVID RESI.

De gerant gaf Roger een hand en overhandigde hem de sleutels van zijn hotelkamer en een dichtgeplakte envelop. 'Loopt u maar meteen door naar uw kamer op de vijfde verdieping. Het inchecken neem ik wel voor mijn rekening.'

Roger liep naar de lift om naar zijn kamer te gaan.

Terwijl de liftdeur sloot, kwamen drie mannen de hotellobby in gerend, gekleed in donkere tenues. Ze droegen leren jasjes en zagen er dreigend uit. Snel om zich heen kijkend, alsof ze naar iemand op zoek waren, renden ze verder de lobby in. Een van hen slaakte een kreet en wees in de richting van Resi, pakte een wapen vanonder zijn jas en schoot.

Roger had zich zo ver mogelijk teruggetrokken in de lift en had niet de indruk dat iemand hem had opgemerkt. Voordat de liftdeur dichtgleed, zag hij nog net dat Resi neerviel, maar meer ook niet.

Ontdaan deed hij de deur van de hotelkamer open, knipte het licht aan en ging naar binnen. Zorgvuldig sloot hij de deur achter zich. Dit verhaal kreeg wel een heel onaangename wending! Zou het niet verstandiger zijn zich er niet mee te bemoeien en weer terug te gaan naar Groningen? Of was het daar al te laat voor? Roger keek door het raam van de vijfde verdieping naar buiten. Er was een hele oploop ontstaan, zag hij. Bij de ingang van het hotel zag hij veel politiewagens en een ambulance. Het leek hem niet verstandig nu naar beneden te gaan. Hij wist niet wat er precies was gebeurd, maar had sterk het vermoeden dat het verband hield met zijn aanwezigheid. Hoe zat dat? Niemand wist dat hij in Jeruzalem was, behalve de mensen die hem op de reis hadden begeleid, degene die hem had gevraagd hiernaartoe te gaan – 'Torgene' – en David Resi. Geen van deze mensen had hij ooit eerder gesproken of zelfs maar ontmoet. Hoe kon deze gewelddadige actie dan met hem in verband staan? Of had die te maken met het doel van zijn bezoek hier, dat document dat mevrouw Van Zanten in haar bezit had?

Nee, hij ging niet terug naar Groningen, hij moest naar Laura van Zanten toe. Maar in dit hotel kon hij niet blijven; dat leek hem niet veilig. Aangezien hij zelf niet had ingecheckt en Resi er niet aan toe was gekomen, was het eenvoudig om het hotel te verlaten zonder een spoor achter te laten. Maar eerst moest hij wat rusten.

Nu Roger zijn besluit had genomen, werd hij rustiger. Hij zou wel even kunnen slapen. Om risico's te vermijden zette hij een stoel met de rugleuning onder de deurkruk; je wist tenslotte maar nooit.

5

Toen Roger wakker werd, was het later dan hij had gedacht. Toch was het pas vijf uur in de middag, dus had hij nog voldoende tijd om een hotelletje in de stad te zoeken. Dicht bij de bibliotheek leek hem het meest logisch. Hij moest daar toch zijn, en de Dode Zeerollen lagen daar voor een deel opgeborgen; een klein gedeelte was er zelfs tentoongesteld.

Omdat het Ambassador Hotel dicht bij het oude centrum van Jeruzalem lag, besloot hij te gaan lopen. Een toerist met een klein koffertje zou niet opvallen in de drukke straten en steegjes van het oude Jeruzalem. Na een niet al te lange wandeling nam hij zijn intrek in het Hashimi Hotel aan de Khan El Zeit.

In de envelop die Roger van David Resi had gekregen zat een identiteitsbewijs op naam van Cornelius Cohen, een bankpasje op dezelfde naam met een foto van hem en voorzien van een handtekening die de zijne had kunnen zijn. Verder nog een gedetailleerde plattegrond van Jeruzalem met daarop aangekruist het adres van Laura van Zanten, plus een mobiele telefoon, gebruiksklaar met een opgeladen batterij en met de bijbehorende adapter.

Hij heette dus Cornelius Cohen. Nu was Cohen een van de meest voorkomende Joodse achternamen, dus dat was relatief veilig. Het inchecken met zijn nieuwe identiteit verliep dan ook soepel. Roger kreeg een kamer op de tweede verdieping, bracht zijn koffertje ernaartoe en ging het hotel weer uit om een restaurantje te zoeken en op zijn gemak te eten. Hij was nog steeds moe, ondanks de slaap van de afgelopen middag. Morgen zou hij eens bekijken hoe hij het best bij die mevrouw Van Zanten kon komen.

Tijdens het eten stond de tv in het restaurant aan. Het nieuws bracht de hectische situatie van de afgelopen middag in het Ambassador Hotel in beeld. Het geluid stond zacht, dus kon